

Vantaan Fastböle – Haxböle -tielinjan konekaivuun valvonta vuonna 2012

Anna-Maria Salonen

VANTAA
KAUPUNGINMUSEO
VANDA STADSMUSEUM
VANTAA CITY MUSEUM

Arkisto- ja rekisteritiedot

<i>Kohteen nimi:</i>	Fastböle (Kuninkaala), Fastböle – Haxböle
<i>Kylä:</i>	Kuninkaala
<i>Kaupunginosa:</i>	Hakkila
<i>Kunta:</i>	Vantaa
<i>Kohteen laji:</i>	Tienpohja
<i>Ajoitus:</i>	Historiallinen aika
<i>Muinaisjäännösrekisterin tunnus:</i>	1000010731
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	Tutkimusalueen keskipiste (ETRS-TM35FIN) Pkoo=6687604 ja Ikoo=3393011
<i>Tutkimuslupa:</i>	Diariointinumero 079/302/2012, pvm. 15.11.2012
<i>Tutkimuksen laatu:</i>	Konekaivuvalvonta
<i>Tutkimuslaitos:</i>	Vantaan kaupunginmuseo
<i>Valvonnan suorittaja:</i>	HuK Anna-Maria Salonen
<i>Kenttätyöaika:</i>	21.11.2012
<i>Rahoittaja:</i>	Vantaan Energia Oy
<i>Kustannusarvio:</i>	1230,66 €
<i>Digitaaliset kuvatallenteet:</i>	VKM kuva-arkisto D1085:1-10
<i>Aikaisemmat tutkimukset:</i>	V.-P. Suhonen 2007: Vantaan keskiaikaisten teiden inventointi.
<i>Alkuperäinen raportti:</i>	Suomen arkeologinen keskusarkisto/Museovirasto
<i>Kopiot (2 Kpl):</i>	Vantaan kaupunginmuseo, Vantaan Energia Oy

Karttaote

Tiivistelmä

Vantaan kaupunginmuseo suoritti Vantaan Energia Oy:n tilauksesta arkeologisen konekaivuvalvonnan Fastböle – Haxbölen vanhan tielinjan alueella. Kaivaukset liittyivät kaukolämpöverkon siirtolinjan ja sähköjakeluverkon rakentamiseen. Rakentamisalueella sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) suojaama kiinteä muinaisjäännös Fastböle (Kuninkaala) Fastböle-Haxböle. Kyseessä on vanha yleisestä käytöstä jäänyt tielinja, joka näkyy 1700-luvun kartoilla ja jonka historia saattaa ulottua keskiajalle. Valvonnan tarkoituksena oli selvittää tiekerrosten ja muiden mahdollisten rakenteiden säilyneisyys ja dokumentoida ne.

Tielinjan poikki kaivettiin kaivinkoneella 4-5m leveä ja noin 10m pitkä oja. Kaivausten perusteella voidaan todeta, että tien historialliset kerrokset eivät ole säilyneet sähkölinjan ja Jokiniementien välisellä alueella. Vanhan tielinjan poikki on ilmeisesti 1980-luvulla vedetty sähkölinja ja maakaasuputki, joiden rakennustyöt ovat tuhonneet historialliset kulttuurikerrokset.

Nyt kaivettu oja kattoi vain tien eteläisimmät osat. Vanhoja tiekerroksia on mahdollisesti säilynyt sähkölinjan pohjoispuolella, jossa tie erottuu maastossa vielä nykyään.

SISÄLLYS

Arkisto- ja rekisteritiedot	1
Karttaote.....	2
Tiivistelmä	3
1. Johdanto.....	5
2. Ympäristö	6
3. Historiallinen tausta	6
4. Tutkimukset ja menetelmät	8
5. Tulokset	9
Lähteet ja kirjallisuus	10

Liitteet

- Liite 1:** Yleiskartta
Liite 2: Digikuvaluettelo

1. Johdanto

Vantaan kaupunginmuseo suoritti Vantaan Energia Oy:n tilauksesta arkeologisen valvonnan Fastböle (Kuninkaala) Fastböle-Haxböle – tielinjauksella liittyen paikalla suoritettaviin kaukolämpöverkon siirtolinjan ja sähköjakeluverkon rakentamiseen. Lämpöputkea ja sähköjakeluverkkoa varten kaivettavalla väylällä sijaitsee vanha, yleisestä käytöstä jäänyt tielinja, joka näkyy 1700-luvun kartoilla ja jonka historia saattaa ulottua keskiajalle. Vanhasta tielinjasta oli säilynyt muutaman sadan metrin pituinen katkelma Jokiniementien ja pohjoisessa olevan teollisuusalueen välisessä metsikössä. Valvonnan tarkoituksena oli selvittää tiekerrosten säilyneisyys ja dokumentoida kaivutöissä esiin tulevat rakenteet ja tiekerrokset.

Arkeologiset tutkimukset alueella suoritettiin, sillä Vantaan Energia Oy suunnitteli alueelle kaukolämmön siirtolinjan ja sähköjakeluverkon rakentamista. Museovirasto edellytti lausunnossaan (diaarinumero 1426/304/2012), että kaivutyöt tehdään tielinjauksen kohdalla arkeologin valvonnassa. Valvonta koski muinaismuistolain rauhoittamaa vanhaa Fastböle (Kuninkaala) Fastböle-Haxböle tielinjausta (muinaisjäännösrekisterin tunnus 10000010731).

Konekaivuvalvonta suoritettiin 21.11.2012. Valvonnan suoritti Anna-Maria Salonen. Kustannuksista vastasi Vantaan Energia Oy.

2. Ympäristö

Tutkimusalue sijaitti Jokiniementien pohjoispuolella olevassa metsikössä, Santaradantien ja Kanervatien väliin jäävällä alueella. Säilynyt Fastböle - Haxböle – tielinja kulkee metsikössä, teollisuusalueelle johtavan tien länsipuolella. Metsikkö on kallioinen ja siellä kasvaa sekä lehti- että havupuita ja matalaa aluskasvillisuutta. Tielinja erottuu tasaisena pengerryksenä maastossa. Tielinjan länsipuolella oli suurehkoista kivistä rakennettuja kiviaitoja, jotka ovat mahdollisesti 1800-luvun lopulta tai 1900-luvun alkupuoliskolta. Kiviaidat saattavat liittyä esimerkiksi peltojen rajaamiseen.

Tielinjan eteläosan poikki on vedetty sähkölinja sekä 1980-luvulla maakaasuputki.

3. Historiallinen tausta

Vanhin kartta, missä osa nyt tutkitusta tielinjasta näkyy, on Samuel Brotheruksen vuonna 1708 laatima Fastböle-kartta. Tällä kartalla tielinjan osa näkyy peltokäytävänä. 1770-luvun isojakokartassa tie näkyy peltojen ja niittyjen välissä kulkevana, lähes luodekaakko -suuntaisena tienä. Tie on vienyt Fastbölen kylästä kylän peltojen ja niittyjen kautta Haxbölen kylään. Tielinja on ollut käytössä vielä 1900-luvulla ja se on merkitty 1933 pitäjänkarttaan.

Fastböle (Kuninkaala) Fastböle – Haxböle – vanha tielinja löytyi Vantaan keskiaikaisten teiden inventoinnissa 2007. Vuoden 2007 inventoinnissa todettiin paikasta seuraavaa: ”Vanhasta tielinjasta on säilynyt muutaman sadan metrin pituinen katkelma Jokiniementien ja pohjoisessa olevan teollisuusalueen välisessä metsikössä. Tie on käytössä ulkoilupolkuna ja motocross-ratana. Tie on pohjoisessa noin viisi metriä leveä penkka. Tie näkyy pohjoisessa olevassa rinteessä penkan sijaan urana.” (Suhonen 2007; liite 2 (kohdeluettelo, kohde 5, s.9; MJR)

Kuva 1. Fastbölen isojakokartta vuodelta 1776. Säilynyt tielinja on merkitty kuvaan punaisella viivalla. Fastbölen kylän tontit näkyvät vaaleanpunaisina alueina kuvan vasemmassa ylänurkassa. Karttalähde: KA/MMH

4. Tutkimukset

Konekaivuvalvonnan tavoitteena oli selvittää tielinjan eteläosan kerrosten säilyneisyyttä ja dokumentoida mahdollisesti säilyneet rakenteet ja kerrokset. Kaivaukset suoritettiin, sillä paikalle oli tarkoitus asentaa kaukolämpöputki sekä sähkökaapeli, joita varten oli alueelle kaivettava leveydeltään noin 4-5 metriä ja syvyydeltään kaksi metriä oleva kaivanto. Ojan länsipää alkoi noin 1,5 metriä tielinjan länsipuolelta ja jatkui noin 8 metriä itään.

Menetelmät

Tielinjauksen läpi kaivettiin kaivinkoneella noin 5m levyinen oja. Ojan pituus itä-länsisuunnassa oli noin 10 metriä. Kaivinkoneella poistettiin ensin pintakerros ja tämän jälkeen edettiin noin 10cm paksuisissa kerroksissa peruskallioon saakka. Kerrokset dokumentoitiin valokuvaamalla ja sanallisesti kuvailemalla. Kaivausten yhteydessä löytyi ainoastaan rautaputken pätkä sekä alumiinipannu, joita ei talletettu.

Koekaivaukset

Kaivaukset aloitettiin kaatamalla puut tulevan koeojan linjalta. Tämän jälkeen poistettiin noin 10 cm paksu pintamaakerros ja kuorittiin hieman päällimmäistä kerrosta. Tässä vaiheessa tielinjalla erottui selvästi moderni, noin 10 cm paksuinen, vaalealla hiekalla ja soralla päällystetty tiekerros, jonka molemmilla puolilla oli mustaa, soran ja hiekan sekaista maata. Paljastunut vaalea tiekerros on todennäköisesti sähkölinjan ja maakaasuputken rakennusvaiheessa rakennettu huoltotie. Myös musta kerros vaikutti modernilta eikä kerroksessa ollut lainkaan löytöjä. Tielinjan itäpuolinen osa kaivausalueesta oli hyvin sekoittunutta. Kerroksessa erottui mm. karkeaa, punaista hiekkää sekä mustia anomaliaita, jotka ovat todennäköisesti muodostuneet paikalle lahonneista puista. Melko pinnasta löytyi mm. sähkötolpan rautajalat.

Vaalean tiekerroksen alta paljastui sekoittunut, noin 25-30cm paksuinen, useista eri maalajeista koostuva kerros. Kerros on todennäköisesti muodostunut useista erilaisista paikalle tuoduista maa-aineksista. Tähän viittaa myös se, että maa-aines oli hyvin irtonaista eikä kerroksesta tullut yhtään löytöjä. Ainoa selkeä maayksikkö oli vaalean tiekerroksen alla ollut noin 10cm paksu moderni, hyvin sorainen, tummanharmaa siltti/hiekkakerros, joka todennäköisesti liittyi sen yläpuolella olleen tiekerroksen perustuksiin.

Sekoittuneen kerroksen alta paljastui noin 20cm paksu ruosteenpunainen, tiivis kerros, joka on todennäköisesti luonnollinen. Sen alta tuli tiivis vaalean harmaa, melko sorainen pohjasavikerros, joka oli paksuudeltaan noin 50-55cm. Savi oli kerrostunut suoraan peruskallion päälle. Kaivamista jatkettiin myös puhtaan saven läpi, sillä kaukolämpöä ja sähköjakeluverkkoa varten oja oli kaivettava kahden metrin syvyyteen.

Koko kaivettu alue oli melko kivinen. Varsinkin ojan länsireunassa oli runsaasti kiviä, mutta ne eivät muodostaneet minkäänlaista rakennetta. Alueella on kiviä runsaasti luonnostaan, mutta osa kivistä on todennäköisesti tuotu paikalle sähkölinjaa ja maakaasuputkea rakennettaessa. Todennäköisesti rakennustöitä varten on paikalle täytynyt perustaa huoltotie, jossa liikutaan raskailla koneilla. Tätä varten on alueen maaperää todennäköisesti jouduttu vahvistamaan ja tämän takia paikalle on tuotu runsaasti mm. soraa ja kiviä. Peruskalliota on myös jouduttu louhimaan maakaasuputken asennuksen yhteydessä.

5. Tulokset

Vantaan Hakkilan vanhan Fastböle - Haxböle tielinjauksen kohdalla kaivettiin yhden päivän ajan kaivinkoneella sähkönjakeluverkon ja kaukolämpöputken ojaa arkeologin valvonnassa. Oja oli tarkoitus kaivaa kahden metrin syvyyteen, mutta siihen syvyyteen ei päästy, sillä peruskallio tuli vastaan paikoitellen jo 40cm syvyydessä maanpinnan tasosta.

Kaivausten perusteella oli alue Jokiniementien ja sähkölinjan välillä tuhoutunut. Paikalla on suoritettu massiivista maanmuokkausta sähkölinjan ja maakaasuputken rakentamisen yhteydessä. Maakaasuputkea varten on myös louhittu kalliota, mikä näkyi myös nyt kaivetussa ojassa. Ojan luoteiskulmassa oli havaittavissa peruskalliossa lohkeamia, jotka ovat syntyneet louhintatöissä.

Vaikka tien eteläosa on tuhoutunut, on tiekerroksia todennäköisesti säilynyt sähkölinjan pohjoispuolella. Tie on tällä hetkellä kävelypolkuna ja motocross-ratana.

Vantaalla maanantaina 26. marraskuuta 2012

Anna-Maria Salonen

Lähteet ja kirjallisuus

Karttalähteet

Broterus, Samuel 1708c: Geometrisk Carta och Afritning Uppå Fastböle by i Bårigo Herad och Helsing sochn Afmätt Åhr 1708. KA MHA B9 9/52-54.

Hartman, C. 1772, 1774, 1776: Geometrisk Charta öfver Fastböle byens ägor belägna uti Nyland, Borgo Härad och Helsinge sochen. Afmätt af commissions Landmätaren Johan Bonej åhr 1762. Stångfalls åker och Äng storskiftad af Commissions Landmätaren Eric Lalin åhr 1772 Och skogen samt Alkiärs ängen storskiftad åren 1774 och 76 af C. Hartman.

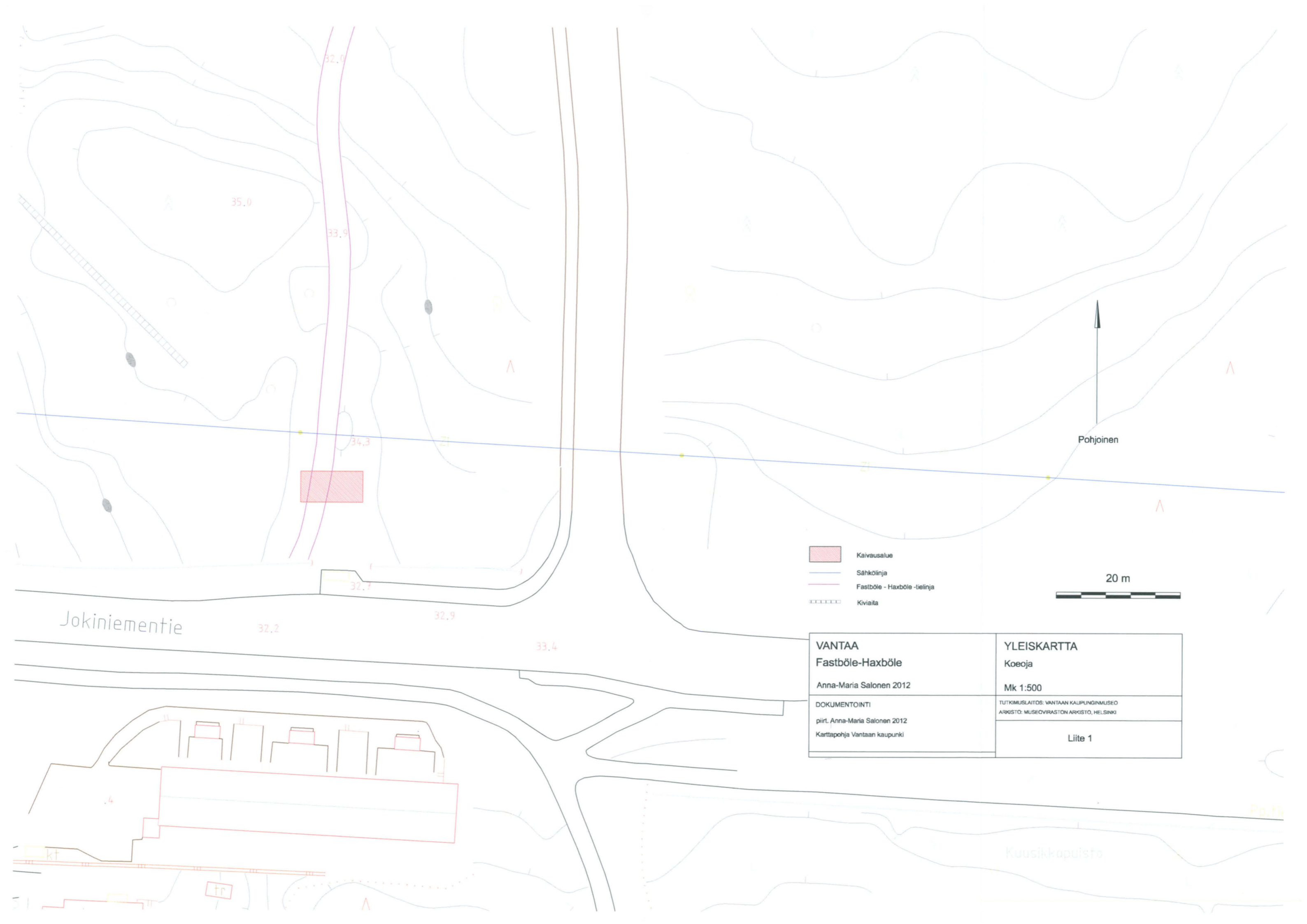
Internetlähteet:

MJR, Muinaisjäännösrekisteri.

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>, vierailtu 20.11.2012.

Arkistoraportit

Suhonen, V-P 2007: Vantaan keskiaikaisten teiden inventointi 2007. Museoviraston arkisto.

- Kaivausalue
- Sähkölinja
- Fastböle - Haxböle -tielinja
- Kivaita

VANTAA Fastböle-Haxböle Anna-Maria Salonen 2012	YLEISKARTTA Koeoja Mk 1:500
DOKUMENTOINTI piirt. Anna-Maria Salonen 2012 Karttapohja Vantaan kaupunki	TUTKIMUSLAITOS: VANTAAN KAUPUNGINMUSEO ARKISTO: MUSEOVIRASTON ARKISTO, HELSINKI
Liite 1	

Jokiniementie

Kuusikkopuisto

Vantaa Fastböle – Haxböle -tielinjaus 2012
Digikuvaluettelo

VKM kuva-arkisto	Ala-numero	Pvm	Kuvaus	Suunta	Kuvaaja
1085	1	21.11.2012	Sähkö- ja putkilinjan ojan paikka ennen kaivamista.	E:stä	Anna-Maria Salonen
1085	2	21.11.2012	Sähkö- ja putkilinjan ojan paikka ennen kaivamista.	W:stä	Anna-Maria Salonen
1085	3	21.11.2012	Fastböle – Haxböle – tielinja ennen kaivamista.	S:stä	Anna-Maria Salonen
1085	4	21.11.2012	Moderni tien perustus pintakerrosten poiston jälkeen.	S:stä	Anna-Maria Salonen
1085	5	21.11.2012	Sekoittuneita kerroksia modernin tien perustusten alla.	S:stä	Anna-Maria Salonen
1085	6	21.11.2012	Koko kaivausalue noin 50cm syvyydessä.	SW:stä	Anna-Maria Salonen
1085	7	21.11.2012	Peruskallio noin 40 – 200cm syvyydessä.	W:stä	Anna-Maria Salonen
1085	8	21.11.2012	Ainoat löydöt: metalliputken pätkä ja alumiini pannu.		Anna-Maria Salonen
1085	9	21.11.2012	Kaivausalueen pohjoisprofiili.	S:stä	Anna-Maria Salonen
1085	10	21.11.2012	Kaivausalueen eteläprofiili.	N:stä	Anna-Maria Salonen